

ВІДДІЛ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ – РОВЕСНИК ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Упродовж 90-річної діяльності Інститут педагогіки НАПН України неодноразово змінював свою структуру. Це був закономірний процес, що відображав зміну актуальності проблем в освіті – важливій галузі суспільно-культурного життя країни. Проте, незважаючи на неминучість у державі еволюційних і революційних перетворень, які спричинювали зміни у тематиці і змісті роботи науковців-педагогів, від самого започаткування і до сьогоднішнього дня до складу Інституту незмінно входило окреме структурне утворення, співробітники якого вивчали історію школи та педагогічної думки. Фактично, це – *єдиний* науково-дослідний підрозділ в Інституті з таким давнім минулим, що, безумовно, свідчить про розуміння керівництвом непроминальної значущості історико-педагогічних досліджень як відтворення і збереження культурного поступу нації.

Спочатку, з 1926 р., підрозділ мав назву відділ історії педагогіки, на кінець 1920-х рр. – секція історії педагогіки й системи освіти, у 1930-х рр. – відділ історії педагогіки й організації освіти, у передвоєнні та повоєнні роки – відділ історії педагогіки, у 1980-ті рр. – лабораторія методології та історії педагогіки, у 1990-ті рр. – лабораторія теорії та історії педагогіки, і з 2015 р. він знову називається відділом історії педагогіки. Членами цього наукового підрозділу Інституту було чимало відомих учених. Уже класичними в українській історико-педагогічній науці вважаються праці С. Ананьїна, М. Гриценка, А. Зільберштейна, С. Литвинова, М. Миронова, М. Ніжинського, М. Рубінштейна, Я. Ряппа, Й. Селіхановича, В. Смаля, М. Ярмаченка, а сама їхня наукова творчість стала предметом вивчення наступними поколіннями дослідників. На обкладинках багатьох окремих видань та на сторінках часописів можна побачити прізвища колишніх і нинішніх співробітників відділу – Н. Антонець, Л. Артамонової, Л. Атлантової, Л. Бондар, С. Букреєвої, В. Бутвина, М. Васильківського,

В. Веретенникова, Ф. Ге, М. Григор'єва, І. Грушкевича, Н. Гупана, О. Дякова, Н. Єфіменко, Й. Зільберфарба, Ж. Ільченко, І. Колісника, Т. Куліш, К. Лашко, В. Майбороди, Д. Маргуліса, Т. Мацейків, І. Мельникової, А. Нечаєва, В. Ніколаєнка, Ю. Омельченка, Л. Пироженко, С. Пшеничного, Л. Пуховської, Ф. Рискіна, Г. Савенок, О. Савченка, О. Самоплавської, Л. Старинкевич, В. Степанюка, І. Тертичного, Т. Філімонової, Н. Хоринко, С. Шевченко та ін.

У різні роки під керівництвом завідувачів відділу – Я. Мамонтов, М. Даденков, О. Дзеверін, Н. Калениченко, О. Сухомлинська, С. Філоненко, М. Антонєць, Л. Березівська, Н. Дічек – співробітники створили значну кількість праць, що відіграли помітну роль у розвитку історико-педагогічного знання в Україні. Зокрема, лише серед колективних монографічних робіт за останні 30 років варто згадати такі видання, як «Антологія педагогічної думки в Українській РСР» (1988), «Розвиток народної освіти і педагогічно думки на Україні (X – поч. XX ст.)» (1991), «Нариси історії українського шкільництва (1905 – 1933)» (1996), «Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.)» (2003), «Українська педагогіки в персоналіях» (у двох томах, 2005), «Нариси з історії розвитку новаторських навчально-виховних закладів в Україні (XX століття)» (2010), «Диференційований підхід в історії української школи (кінець XIX – перша третина XX ст.)» (2013).

До вагомих одноосібних видань можна віднести праці М. Ярмаченка «Педагогическая деятельность и творческое наследие А. С. Макаренко» (1989), О. Сухомлинської «Этюды о В. А. Сухомлинском. Педагогические апокрифы» (2008), Н. Дічек «А. Макаренко і світ: аналіз англomовних студій» (2005), Л. Березівської «Реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті» (2008), В. Майбороди «Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917 – 1985 рр.)» (1992), Н. Єфіменко «Проблеми шкільної дидактики у творчій спадщині В. О. Онищука» (2004), М. Антонця «Сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині Василя

Сухомлинського» (2013), Л. Пироженко «Реформування змісту загальної середньої школи в Україні (середина 60-х – початок 80-х рр. ХХ століття)» (2013).

Серед важливих аспектів наукової діяльності відділу були і є функції згуртування істориків педагогіки України та сприяння підвищенню їхнього фахового рівня. За ініціативи науковців підрозділу було започатковано і донині щорічно проводяться такі масові науково-практичні заходи, як Всеукраїнські педагогічні читання «В. О. Сухомлинський і сучасність» (з 1993 р.) та всеукраїнські історико-педагогічні конференції (з 2001 р.).

За наближеними підрахунками за час існування відділу у ньому захищено понад 100 кандидатських і докторських дисертацій. По всій Україні працюють колишні та нинішні аспіранти та докторанти відділу, які продовжують його наукові традиції, формуючи наступних дослідників, відданих педагогічній Клію.